

на настоящето и на бъдещето.¹⁰ В плана на бъдещето тези образни единици променят значенията си, но въпреки това тълкувателна схема, според която лириката на Вапцаров „иска да каже“, че всичко, което не е възможно днес, непременно ще бъде възможно утре, би била късогледо опростителска.

И така, има в тази лирика мечта, има порив човекът да преодолее зависимостта си от дните и да свали тяхната власт („Не бойте се, деца“), но има и много остро преживяване на сблъсъка му с невъзможността да го стори („Дохождат дни“). На неведома съдба ли се дължи тази невъзможност, или на лошата устроеност на света¹¹, но тя е свързана с нещо, което е по-силно от човека и когато то предявява силата си, е враждебно и неунищожимо. То избира дните, в които да напомни за себе си, и тогава те дохождат с цялата си мрачност и с необяснимата болка, която причиняват.

Тази болка не само разярява сполетения от нея. Тя го обезобразява – той няма лице, а „мутра“. „Дохождат дни“ е единственото място в цялата Вапцарова лирика – поначало боравеща смело и свободно с ниските стилови пластове, – където тази дума е употребена. В съчетанието „в мутрата горчи“ тя поражда зрителен наглед за лице, изкривено под въздействието на горчилката, но с грубата си безцеремонност внушава и друго – внушава някакво отчаяно самопринизяване на човека, презиращ себе си заради собствената си неспособност да промени или да премахне онова, което извивка у него такава разяждаща ненавист.

Но към какво е насочена тя? Читателят напразно ще си задава този въпрос – в седемте стиха на черновата няма да намери и намек за отговор. Обяснението, че това е така, защото стихотворението не е довършено, не задоволява дори любителите на лесни решения. И да предположим, че то би било довършено, ако авторът му бе имал житейското време за това, нищо не ни дава основание да сме сигурни, че въпросите без отговор, породени от написаните седем стиха, щяха да получат отговор в ненаписаните следващи стихове.

И все пак, какво предизвиква ненавистта в „Дохождат дни“? Така или иначе сме в мрежата на междутекстовостта, да се обърнем с този въпрос към останалото творчество на самия Вапцаров. Първото, на което се натъкваме, е, че думата **ненавист** не се появява никъде другаде освен в „Дохождат дни“. Затова пък друга дума, която дели с нея едно и също синонимно гнездо – думата **омраза** – се среща в пет стихотворения.

В „Двубой“, където едно от невероятните и несъвместими едно с друго превъплъщения на лирическия аз е това на подъл убиец, омразата е в очите на неговата жертва и негов брат. Редом с омразата в тези очи се чете и любов, но омразата, която ни интересува сега, тук има ясна причина и ясен обект. По това тя се различава от ненавистта в „Дохождат дни“.